

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz •Kmetovalca• so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

St. 17. V Ljubljani 15. septembra 1909. Letnik XXVI.

Obseg: Rak na sadnem drevju. — Simođolska goveja pasma v Avstro-Ogrski. — Kako se prideluje debeli užitni kostanj (maroni). Za vinogradnike in sadjarje. — Če živina rada liže. — Poročilo o poučnem potovanju kmetijske podružnice v Kamniku na Koroško. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Rak na sadnem drevju.

Kakor vinska trta, tako ima tudi sadno drevje dandanes nebroj živalskih sovražnikov in raznih bolezni. Zato pa moramo s posebno pazljivostjo slediti vsaki novi bolezni, da se po možnosti že v kali zaduši. V ta namen se je na Dunaju ustanovil poseben zavod, ki ima namen, natančno proučevati vsako tako bolezen ter čimprej iznajti pravo sredstvo proti njej. Ta zavod nosi naslov »c. kr. kmetijsko-bakteriološki zavod za varstvo rastlin na Dunaju, II/1, Trunferstrasse 1« in se z njim v zmislu člena II. drž. zakona z dne 2. oktobra 1865 občuje poštnine prosto. Zavod da vsakemu, ki mu pošlje sumljivo bolezen na ogled, brezplačno vsakojaka pojasnila.

Rak na sadnem drevju pa ni nova, marveč prav stara, povsod bolj ali manj znana bolezen, zlasti kjer se goji največ jablanovih dreves.

Ker se je ta bolezen v zadnjih letih posebno v nekaterih krajih tako razširila, da preti nekatere jablanove sadovnjake popolnoma uničiti, in ker to bolezen večina naših sadjarjev nekako ravnodušno prezira, ker ne vé, da si more stem napraviti veliko škodo, smatram za potrebno, da to bolezen nekoliko natančneje opišem.

Kako se rak pojavlja. — Rak napada razna

sadna drevesa, toda najbolj jablane. Raka razločujemo dvoje vrst, in sicer zunanjšega in notranjšega. Zunanji rak prične razjedati kožo in deblo od zunaj ter napravi neko črnkasto izdolbino (A B na pod. 60.). Iz nje se prične večkrat cediti neka smrdljiva tekočina. Notranji pa razjeda znotraj ter dela večje ali manjše zaprte izbuhline ali bule na zunanjo stran (A B na pod. 61.).

Rak napada mlada in stara drevesa, in sicer se naseli na vseh drevesnih delih.

Vzroki te bolezni. — Najrajši se rak napravi tam, kjer se drgneta dve veji, ali če je bilo drevo drugače močno ranjeno, bodisi s kakim orodjem, z lesom, po krvavi uši itd., ali pa da je bilo ožgano, zapečeno, odnosno zmrzlo. Če se ranjeni deli počasi celijo, se med tem časom navadno tudi naseli rak. Nadaljnji povzročitelji raka so: slaba, mokrotna, izpita, trda zemlja, tako da se drevo le počasi razvija, cepljenje močno rastočih vrst na prešibko rastoče divjake in nasprotno, torej nepravilen tok soka itd. Rak se tudi prenaša iz drevesa na drevo z bolnimi, že napadenimi cepiči.

Ozdravljanje in odstranjevanje te bolezni. — Če nam je vzrok te bolezni znan, potem se da temu lahko in kmalu odpomoči. Slabo, odnosno močno rastoče vrste je podlogi primerno nad zdravim delom precepiti, pregoste

Podoba 60.

Podoba 61.

veje odstraniti, preveliko vlago po možnosti odpeljati, slabo zemljo okoli drevesa z boljšo nadomestiti ali z gnojenjem zboljšati. Začetne rane se kmalu zopet zacelijo, če se namažejo z nekoliko gorkim katranom ali karbolinejem, zlasti če se prej rana z nožem izreže, kar je vsekako priporočljivo. Poslednje delo se more seveda izvršiti le pri manjših, finih vrtnih drevesih, ker drugače tako ravnanje povzroča prevelike stroške, pač pa se mazanje s karbolinejem hitro izvrši in je ceno. Kdor more, ravna dobro, če večje rane s cementom ali z malto zalije ter obveže.

Priporoča se nadalje puščanje soka. V tem slučaju se koža prereže podolgem 3 do 5 krat okrog, in sicer kakih 20 cm pod in nad napadenim delom. Prav močno napadena drevesa je pa najbolje popolnoma odstraniti, zlasti če so pregosto posajena, ter vse sežgati, da se razširjanje po možnosti omeji.

Če je raku vzrok slaba zemlja, se taka drevesa, če so mlada, drugam, v boljšo zemljo in lego presade, dotični prostor pa z drugim, tej boleznii nepodvrženim drevjem zasadi.

To naj si zapomnijo posebno oni posestniki, ki imajo svoje sadovnjake, ob rekah in cestah, kajti ondot se opaža največ rakavih dreves.

Simodolska goveja pasma v Avstro-Ogrski.

V prejšnjem poglavju sem že omenjal nasprotstvo, ki je prej vladalo proti simodolski goveji pasmi v Avstriji, in sem povedal, da se dandanes ta pasma vzlic vsemu vendarle širi z največjo hitrostjo. Danes simodolska pasma v Avstriji šteje gotovo največ glav, kar gotovo dá mnogo misliti!

Oglejmo si bliže, kako je s to zadevo v naših posameznih kraljevinah in deželah in kakšno je mnenje merodajnih strokovnih zastopov, kajti c. kr. kmetijska družba se je uradno obrnila na deželne kulturne svete in c. kr. kmetijske družbe tistih dežel, ki so za to vprašanje najbolj merodajne.

Dalmacija seveda ne hodi v poštev iz vzrokov, ki so lahko vsakemu znani. Gotovi večaki naj pa pri tej priliki vzamejo na znanje, da c. kr. kmetijsko ministstvo zboljšuje dalmatinsko domače goveje pleme s zgornjeinodolsko govejo pasmo, torej z eminentno alpsko pasmo, ki je vajena dobrih pašnikov in planin ter hladnega podnebja, v Dalmaciji pa pride v vroče podnebje in v izredno slabe krmske razmere ter na prava pusta, kraška tla. Kakšna razlika med to pasmo za Dalmacijo in simodolsko pasmo za Kranjsko! Cootehnik, profesorji in dvorni svetniki na Dunaju menda že vedo, kaj so učinili, in jim opravičeno niso nič mari taki pomisleki, kakršne pri nas nekterniki naštevajo.

Na **Primorskem** se v Furlanski ravnini prav zelo širi simodolska pasma, ki neki prav dobro prija kolonom, torej najmanjšim kmetovalcem. Pred par leti sem bil zadnjič na monasterskem veleposestvu pri Ogleju, kjer nimajo reje, temveč imajo goved zaradi izmolzovanja, in sicer redno dokupujejo gornjeinodolske krave; to veleposestvo pa ima za svoje kolone vedno le bibe simodolske pasme. Tudi v Istriji so neki prišli veleposestniki zamenjavati prejšnjo velikansko sivo goved, ki je takorekoč brez mleka in silno počasi rase, s simodolsko govedjo. Pred dobrimi 30 leti je že imel Scaramanga v Sežani (na Krasu!) težko bernsko goved (takrat je šla šviška lisasta goved le pod tem imenom), ki se je dobro sponašala in so jo kmetje zelo

cenili, zato je prišla marsikam v sežansko okolico in celo na Notranjsko.

Na **Koroškem** iz sedaj veljavnih gospodarskih, oziroma kupčijskih razlogov niso za simodolsko pasmo, kar je prav, saj se kmetuje zaradi dobička, in ne zaradi pasme. Dobiček jim pa prinaša prodaja plemenskih živali njihovih upravičeno ali neupravičeno renomiranih pasem, in bili bi neumni, če bi v takih razmerah z velikim trudom, denarnimi žrtvami in z dolgim čakanjem kaj drugačnega zasnovali. Znano pa mi je, da so posamezni posestniki vendarle že pričeli z rejo simodolske pasme. Na Koroškem slovi zlasti belanska goveja pasma, ki pa ni nič drugega kakor vsled slabše reje nekoliko manjša pingavska pasma, in kar je na Belanskem bilo dobrega in je dobrega, to je prišlo in še danes prihaja čez Ture iz Solnograškega. Zato pa tisti, ki pozna razmere, gre kupit, seveda če more, k veletržcu, ne pa k branjevcu.

Štajerska je v svojem gorenjem delu s svojimi pašniki in planinami čista živinorejska pokrajina; srednji del Štajerske, zlasti okoli Gradca, se peča bolj z mlekarstvom, zato je tukaj vzreja govedi kvalitativno slabša, a je boljša v vzhodnem delu preko ogrske meje, dočim je južna Štajerska večinoma vinorodna in se nikakor ne more imenovati živinorejska pokrajina, razen nekterih okrajev. Na gorenjem Štajerskem imajo dve domači goveji pasmi, muriško in pomursko, ki so jima znali z vsiljivo in pretirano reklamo doseči glas, ki jima odločno ne gre. Pri teh razmerah sta seveda ti pasmi razširjeni po vsi Štajerski, in ta „siva živina“ na gorenjem Štajerskem, v savinski dolini (ob kranjski meji) in na južnem Štajerskem (znana pod imenom „viničarsko pleme“) v splošnem ni nič boljša kakor naša siva goved po Dolenjskem. Pa tudi na Štajerskem, kakor sem že pisal v enem prejšnjih poglavij, so nekteri uvideli nezadostno kakovost te „sive živine“ za intenzivne gospodarske razmere, pričeli so v obilni meri rediti veliko boljšo in prikladnejšo pingavsko pasmo in v vzhodni srednji Štajerski ob ogrski meji pa simodolsko pasmo, in to vzlic vsemu šovinizmu in terorizmu. Uspehi na Ogrskem s simodolsko pasmo in očitna korist, kijo ta pasma do naša v primeri s forsirano sivo živino, morajo premagati popirnaté slavospeve. Sedaj imajo na Štajerskem že celo živinorejske zadrage, ki se ukvarjajo z rejo simodolske živine.

Tirolska ima vse polno domačih govejih pasem, ki niso slabe; imajo n. pr. sive pasme, ki razen sposobnosti za vprego daleč prekašajo toliko hvalisano pomursko pasmo, a pošteni in dobrodušni Tirolci niso nikdar znali in hoteli delati za svoje goveje pasme tiste reklame, ki slovi na pretiravanju, se pa slednjič samaodsebe skrči na resnična dejstva. V pusterski dolini se širi pingavska pasma ki se je že izcimila za svoje posebno pleme, in v spodnjem Inodolu je prodrla iz gorenjega Bavarskega preko ahenskega jezera simodolska pasma (misbaško pleme). Dandanes je cela vrsta simodolskih živinorejskih zadrug v spodnjem Inodolu, skoraj doli do Kufsteina, kjer imajo danes gotovo najlepšo in najdobičkonosnejšo živinorejo na Tirolskem. V sosedni cilerski dolini, kjer jedomasloveča cilertalska pasma, so uvideli, da se od slave ne da živeti, in zato že prodira od Jenbaha čez Fügen tudi že simodolska pasma. Bil sem parkrat na velikih živinskih semnjih v Inomostu in videl sem veliko večino živine, kakršno poseka živina na marsikterih naših

kranjskih semnjih — toraj v živinorejski Tirolski — zato je pa smelost, če izvestni krogi trdijo, da so uspehi pospeševanja živinoreje p. o. k. r. kmetijski družbi kranjski minimalni, a nasprotno sem zopet videl na semnjih v gorenjem Inodolu skupaj pripeljano živino simodolske pasme, ki spričuje, kako je simodolska živina resnično dobra za kmečke razmere in kaj se da v razmerno kratkem času doseči. V našo deželo privedeni simodolski biki so večinoma spodnji Inodolci, torej blago, ki se ne sme nazivati, „Vollblut“, a biki so trdo vzrejeni in paši ter na planinah in pozimi ne v vzornih hlevih, pač pa pri slabi krmi. Kličem na pričo kranjske kmete, ki so bili z menoj v spodnjem Inodolu, kjer so videli lepe črede, a o tamkajšnjem senu so rekli, da bi ga naša govedniti ne marala in da bi bilo tako seno pri nas le za steljo. Nov dokaz o veliki prilagoditvenih sili simodolske pasme in o njeni neizbirčnosti in ješčnosti.

Mala Predarelska dežela se drži velike pokrajine, kjer je doma rjava šivška goveja pasma, zato ni čuda, če je v tej deželi razširjena samo ta izborna pasma, ki se v vsem lahko primerja s simodolsko. V takih razmerah Predarelcem pač ni treba segati po drugi pasmi in torej vzlic sosesčini Švice ne sme biti govora o simodolski pasmi. Goved na Predarelskem je zenačena, je bolj sivkaste barve in gre pod imenom algajsko plemo. Po moji nemerodajni sodbi je na Predarelskem kmečka govedoreja tehniško najpopolnejša v Avstriji, kar je zasluga tamošnjih razmer, ki so kmeta odnekad silile, da je iskal dohodka edino le pri kmetiji in ne tako kakor v Alpah to stran Arelberga, torej tudi pri nas, ki smo imeli do prve polovice prejšnjega stoletja velike dohodke od rude, kupčije, domače obrti, od vožnje po cestah ter vodah in vlake po Savi. Ti dohodki so dajali veliko gotovega denarja in lažji, boljši in prijetnejši zaslužek kakor kmetovanje. Zasluga omenjenim razmeram na Predarelskem gre pa tudi visoki šolski naobrazbi prebivalstva in resni strokovni organizaciji. Na Predarelskem imajo poleg mnogoštevilnih potrebnih kmetijskih zadrug tudi resnične živinorejske zadruge, ki smotreno delujejo, in niso ustanovljene kar tjavendan in z namenom, da bi kolikor mogoče veliko podpor izprosjačile. Predareljani so pa tudi praktični; oni vedo, da pri živinorejskih zadrugah ne gre za vsote denarja, ki se morejo in morajo dobiti le z deleži in s kreditom na podlagi jamstva, zato snujejo živinorejske zadruge na podstavi društvenega zakona, da se ognejo nepotrebnim sitnostim in šikanam, ki jih nalaga naš zadržni zakon, a zato imajo redne dohodke od udnine, se pristo gibljejo in vendarle ravnatako lahko dobro ali še boljše stremijo za svojim ciljem. Če je na Predarelskem zenačena živina tudi že prav izvrstne kakavosti, ki se z našo niti primerjati ne da, zato pa tamošnji veččaki vendarle niso na stališču naših pseudostrokovnjakov, da je tuja kri za popolnjevanje kakavosti nepotrebna; oni marveč še vedno vpeljujejo biko plemenjake prve kakavosti iz Švice za popolnjevanje svojih čred in so jim tisti ugovori, ki jih n. pr. pri nas delajo proti simodolski pasmi, deveta briga. Seveda so merodajni in odločilni pravi veččaki, ki se z vso vnemo trudijo za prospeh kmetijstva. Vzor takega moža mi je ljubeznjivi in strokovno naobražen predarelski kmečki državni in deželni poslanec „kmet“ gospod Jošt Fink, ki se je kot kmet samo s svojimi vrlinami in s svojim delovanjem povzpел do svojih visokih častnih mest. Algajska pasma iz Predarelskega je prav primerna tudi za zboljševanje naše govedniti po nekterih pokrajinah, n. pr. za kočevski politični okraj in za Belokrajino.

Na **Dolenjem Avstrijskem** so zaradi velikega Dunaja, drugih precej velikih mest, mnogoštevilnih letovišč in zelo razvite veleobrti razmere glede živinoreje popolnoma izjemne. Redno dokupovanje molznih krav in živine za pitanje prevladuje rejo, in kmetovalec pač mora gospodariti, kakor mu najboljše kaže. Dolenjeavstrijski deželni kulturni svet piše: Kmet rad vzreja simodolce zaradi njih velikosti, ker se mu ta reja dobičkonosna zdi; pripomniti je, da je na Dolenjeavstrijskem simodolska kri vcepljena na bernoško (kar je skoraj enoiništo; opomba pis.), oziroma kulandsko. Podedljivost je dobra, le kosti nazadujejo pri vzreji v hlevu.

Glede simodolske pasme na **Gorenjem Avstrijskem** piše tamošnji deželni kulturni svet: Posebno izredne uspehe izkazuje na Gorenjem Avstrijskem (Innviertel in Mühlviertel) prekriževanje domače lisaste živine s simodolsko pasmo, ki se je v teh pokrajinah že pred 40 leti pričelo in se zaradi dobrih uspehov vedno bolj širi. S porabo simodolske pasme se je posrečilo doseči produkt, ki ima glede mlečnosti, ravnosti, oblike, teže in zgodnje zrelosti podvojeno kakovost v primeri z nepožlahtnjeno domačo govedjo. Tudi čista reja simodolcev se sponaša pri umni reji. Propadanje simodolcev se pokaže, kjer se delajo napake pri reji ter pri pomanjkljivi oskrbi in krmi. Kjer mejita pokrajini za rejo simodolcev in za rejo pingavcev, se dogaja med tema pasmama prekriževanje, ki kaže povoljne uspehe. Na podlagi tukaj dobljenih izkušenj velja načelo, po možnosti vzrejeti čistokrvno goved z individualno rejno odbiro.

Kako je na **Moravskem** s simodolsko pasmo, je posneti iz naslednjih dveh odgovorov obeh odsekov tamošnjega deželnega kulturnega sveta. Češki odsek piše: Kakih 8 let sem se redko uvažajo tuji biki, in sicer le simodolci iz Miesbacha ali iz spodnjega Inodola. Le kratek čas so se vpeljevali moderni simodolci, približno od leta 1894. do 1900. Od leta 1865. do l. 1888. so dohajali v deželo rdečelisasti bernoški biki iz Švice. Ti stari benci ali simodolci so se na Moravskem zelo dobro sponesli. S prekriževanjem domače govedniti s temi biki je nastalo „hanaško-bernoško plemo“. To plemo je rastno, z malim zadovoljno in mlečno. Ravno tako „kulandsko plemo“, ki ima tudi prav dobre lastnosti in je nastalo iz domače živine, iz cilertalske pasme in iz stare bernoške živine. Pingavska pasma na Moravskem ne uspeva in jo le redkokdaj kak posemezen veleposestnik vpelje. (Zadnja trditev na prvi hip osupne, a če se pomisli, da je na Moravskem običajna samo reja v hlevu, potem se to razume, kajti pingavska pasma je vajena paše in planin, česar ne najde na Moravskem, in vendar bolje uspeva bernoška [to je simodolska] živina, ki tudi potrebuje paše, prihaja to od njene večje prilagoditvene zmožnosti. Opomba pis.). Nemški odsek moravskega deželnega kulturnega sveta piše: Za prekriževanje domače živine se je zadnji dve desetletji vpeljevala na Moravsko samo soiška lisasta živina simodolskega tipa, in sicer začasno ter v rejnih pokrajinah, dočim se se rabili simodolski biki in njih zarod stalno v okrajih Römerstadt in Moravsko Novo mesto. Uspehi so bili različni in zavisni od kakovosti bikov. Splošno se je pa kazalo zboljšanje oblik in zvišanje teže. Od različnih strani se je omenjala manjša mlečnost simodolskega zaroda, dočim se je z druge strani temu oporekalo. Obojni trditvi utegneta biti pravi, kajti mlečnost se je podedovala in je bila njena višina zavisna od kakovosti bika, če je bil od „tipa za pitanje“, ali od „tipa za molžo“. Dejstvo je, da se nahajajo med

simodolskim zarodom, kakor pri vsaki pasmi, prav dobre, srednje in tudi slabe krave molznice. Sme se reči, da se simodolci tam sponašajo, kjer je oskrba in krmljenje pravilno, kajti gre se za individue prežlahadne pasme, ki jih je ohraniti na višini njih zmožnosti, in da je intenzivna prehranitev v prvi mladosti vsekako predpogoj.

V kraljevini **Češki** prodira med kmeti vedno bolj in bolj skoraj le simodolska pasma, oziroma njena plemena. Češki odsek tamošnjega deželnega kulturnega sveta poroča: V gorskih krajih (zlasti v Češkem lesu) se najbolje sponašajo simodolci in v ravnini hanaško-bernsko pleme, ker ta žlahтна živina najbolj prija za prekríževanje tamošnje domače živine. Za požlahtnjevanje se sedaj ne rabi več ne pingavska in ne pomurska pasma. S šviško lisasto živino so se sploh dosegli najboljši uspehi. Pri umni vzreji se opazuje pri tej živini bolj ali manj stalna podedljiva zmožnost; pri nepravilni vzreji se pa seveda opazuje nazadovanje zaroda. — Nemški odsek deželnega kulturnega sveta kraljevine Češke piše: Razdelitev v rejne pokrajine je, izvzemši nekterih izprememb, 15 let veljavna. Zlasti zahodnječeški okraji so danes odločno simodolske rejne pokrajine. Opazovati je, da se simodolci razširjajo, dočim se število pingavske in rjave živine krči. Uspehi s pingavsko pasmo v Rudnih gorah so dovoljni, vendar je treba pripomniti, da je pingavska goved na semnjih manj priljubljena, kakor simodolska. Simodolska živina se je zlasti v kmečkih gospodarstvih zelo razširila in je zaradi svoje zgodnje zrelosti, velikosti in neizbirčnosti zelo priljubljena. Te lastnosti pa obdrži le pri intenzivni vzreji telet (8—10 tedensko dojenje), pri zadostni krmi, oziroma pri ugodnih krmskih razmerah. — Na tem mestu naj tole pristavim: Letošnjo pomlad je bila v Pragi deželna razstava, ki jo je obiskal tudi kranjski veščak v živinoreji, ki po svojem poklicu mora kupovati tudi pomursko plemensko goved. Na razna vprašanja v pogovoru z interesenti nam je nekako tole povedal: „Na Pomurskem niso kmetje nič boljše živinorejci, kakor na Kranjskem, in težko je kupiti kako res dobro plemensko govedo, in če se najde, je nezaslišano drago. Na razstavi v Pragi je bila samo simodolska goved in lepi biki, ki bi jih lahko v temi izbiral; za ktere ga bi prijel, pa bi bil dober.“

Glede reje simodolske živine v kraljevini **Poljski** piše c. kr. kmetijska družba v Krakovem naslednje: Mi rabimo za zboljševanje naše živine pri veleposestnikih in tudi pri kmetih, in sicer pri zadnjih, kjer je živinoreja že na višji stopnji, z dobrim uspehom vzhodno-friziške pasme v ravnini in simodolske pasme v predgorju ter v gorah. Podedljivost obeh teh pasem se je pri dobrem ravnanju izkazala za stalno. — C. kr. kmetijska družba v Lvovu pa piše: Za požlahtnjevanje domačega kmečkega živinskega plemena rabimo 20 let sem s prav dobrim uspehom simodolce in oldenburžane, seveda v ločenih pokrajinah. Stem je kmečka živina na teži ter na lepih oblikah pridobila, in sedaj skušamo dvigniti mlečnost krav z razdeljevanjem bikov iz mlečnih rodov, ne da bi pasmo izpremenili. Prekríževanje s pingavci smo opustili, ker so uspehi s simodolci boljši. Šviška lisasta živina se pri nas za prekríževanje izredno dobro sponaša, ohrani pri umni vzreji podedljivost v veliki meri in jo imajo kmetje posebno radi.

Deželni kulturni svet v **Bukovini** poroča naši družbi: V kronovini bukovinski sta se prav dobro sponesli za zboljšanje domače živine bernsko-simodolska in pingavska pasma, ker se lahko privadita podnebnim in krmskim razmeram. Zarod teh pasem daje mlečne

krave, živino, ki se lahko opita, in dobre vprežne vole. Propadanje se redkokdaj vidi. Šviška lisasta živina se je tudi v kmečkih gospodarstvih prav dobro sponesla, zlasti temnordeče pisana, ki je trdnejša kakor svetlo pisana. Pri dobri oskrbi se propadanje ni nikdar pokazalo in podedljivost je posebno povoljna.

Na **Ogrskem** prevladuje stepna goveja pasma, ki je mestoma nenadomestljiva, kajti ekstremno kontinentalno podnebje s svojim vročim poletjem in s hudo zimo, slabo varstvo, ki ga ima živina, in neizrečeno slaba pota, so velike ovire vpeljavi drugih, boljših govejih pasem. Koder so pa razmere boljše in je kmetijstvo na višji stopnji, zlasti v zahodnjih komitatih, se je pa zaredila skoraj izključno simodolska živina. Na podlagi čred, ki so jih naseljeni „Švabi“ s seboj pripeljali, in z vpeljavo čistih simodolskih bikov se je izcimila „bonyhodska pasma“ bernsko-simodolskega tipa v komitatih Tolna, Baranya, Vaš in Šopronj. Iz lastnega opazovanja poznam veliko mlečnost in neizbirčnost te pasme ter mislim, da bi ravno krave te pasme bile za nas prav primeren material, če bi uvažali tudi ženske plemenske živali. Sploh danes plodijo na Ogrskem, kjer je le mogoče, simodolsko pasmo, ter ogrska vlada, ki silno veliko in smotreno deluje za prosopek kmetijstva, z bogatimi podporami razširja simodolski goveji tip, pri čemer pomagajo z ogromnimi vsotami tudi veleposestniki. To poletje mi je pravil profesor živinoreje na ogrski kmetijski akademiji v Kösztyely, da pingavska pasma ne uspeva dobro in da jo simodolska povsod spodriva. Na Sedmograškem so razmere precej slične in je simodolska živina posebno priljubljena pri tamošnjih nemških kmetih, ki so naprednejši kmetovalci. Na Hrvaškem deželna vlada z vso silo razširja pingavsko pasmo (zlasti belansko pleme), vendar so mnogi veleposestniki iz svojega nagiba prešli k reji simodolske pasme, in razumnejši kmetje jim slede, kar je bilo posebno očitno na deželni razstavi v Zagrebu l. 1907., kjer je veleposestniška in kmečka simodolska živina vso drugo glede kakovosti posekala.

Kako se prideluje debeli užitni kostanj (maroni).

Kostanj, bodisi kuhan, posebno pa pečen, je jako priljubljen, ne le na deželi po Dolenjskem, Goriškem, Vipavskem, Štajerskem, v Istri itd. po trgatvi tja do božiča in še dlje, ampak tudi po naših mestih, kakor v Gorici, Trstu, Ljubljani, Gradcu, na Dunaju itd., si ga meščani kaj radi pečenega privoščijo. Posebno velja to v mestih o prav debelem kostanju, ki se mu italijanski „maroni“ pravi. Kostanj maron pridelujejo v največji meri v Italiji, pridelujejo ga pa tudi v naši Istri, na Goriškem, v Vipavi, na Tirolskem. Droban, pa vendar zelo tako okusen kostanj, kakor je maron, se prideluje po hostah v mnogih krajih na Dolenjskem in južnem Štajerskem. Da, še celo po Gorenjskem in tudi v najbližji okolice Ljubljane ga je po hostah dovolj, kakor n. pr. v hosti za tivolskim gradom, pod Šmarno goro, pri Škofji Loki itd. Prav debel kostanj ima vedno prav dobro ceno. Lansko leto so ga na debelo plačevali tudi do 40 vinarjev kilo, dočim je bila drobnemu cena veliko nižja, na primer v Novem mestu 10 vin. za stari bokal.

Ker je debeli kostanj ali maron vsako leto jako iskano ter prav dobro plačevano blago, naj tukaj opišem, kako se prideluje. To storim osobito iz tega namena, da rešim — in to po mnogoletni svoji obilni

skušnji — vprašanje: je li mogoče povsod tam, kjer drobnozrnati kostanj dobro uspeva, to je, kjer kar po hostah divji rase, pridelovati tudi prav debel kostanj ali maron, in če je mogoče, na kak način?

Veliko debelejši kostanj kakor je navadni, divji, po hostah rastoči kostanj, se lahko doseže že stem, da se drevje pomlajuje. To delajo po Italiji na ta način, da drevju vsakih toliko let pozno na jesen ali pa zgodaj spomladi vse veje gladko posekajo. Tako obsekano drevo mora potem iz vejnih obročev, in tudi sicer iz debla, pognati močne poganjke. Ti poganjki se do prihodne zime izpremene v močne šibe ali mladike, in v naslednjih letih v vejice in veje, kjer drevo prične iznova roditi. Ker ima pa sad takega, na koreninah čisto nič prikrajšanega, to je poškodovanega drevesa veliko več hrane na razpolago, kakor jo je imel sad na veliko obsežnejših vejah pred pomladitvijo, se izdatno zdebeli in je maronu podoben.

Po Dolenjskem, obsekujejo kostanjevino vsakih toliko let prav blizu zemlje, da dobivajo kolje za trte. To je tudi neko pomlajevanje kostanjevega drevja, čemur je nenameravana posledica ta, da tako drevje, ko čez par let zopet roditi prične, več let res debelejši kostanj rodi; debelost pravega italijanskega debelega kostanja marona pa tako pridelan kostanj le ne doseže. Kdor hoče pridelovati prav debel laški kostanj, torej pravi maron, ga mora pač na drobnega cepiti ali požlahtniti. To je v krajih, kjer drobnozrnati kostanj dobro uspeva, prav lahka stvar. V ta namen namreč ni treba drugega storiti, kakor si meseca februarja, v začetku marca iz Istre, z Goriškega ali iz Vipave naročiti cepičev *) ter z njimi drobnozrnato drevje pravilno požlahtniti. Kaj dobro se namreč sponaša cepljenje kostanja, če se takole vrši. Naročeni cepiči se prisujejo v hladni kleti tako, da stojijo v kotu, v vlažnem pesku pokonci. Tako v kleti shranjeni se puste toliko časa pri miru, dokler drevje drobnozrnatega kostanja ni že popolnoma sočno ali muževno. Ko ta čas nastopi, se cepiči vzamejo iz kleti in z njimi se drevje pocepi. Najuspešnejši način cepljenja za kostanj je cepljenje za lubad (za kožo), ki se pa mora zamazati s cepilno smolo, ne z ilovico. Ta način cepljenja namreč kostanj jako rad sprejme, kajti skoraj vse se prime, da je le delo bilo pravilno izvršeno. Priporočljiv je pa ta način pridelovanja marona vobče le v krajih, kjer je zimska pozeba drevja popolnoma izključena, torej v krajih popolnoma južnega ali italijanskega vinorodnega podnebja, kakršno je vipavsko, istrsko, goriško. V bolj severnih vinorodnih krajih, kakor po Dolenjskem in Štajerskem, se pa ta način pridelovanja marona le tedaj priporoča, če drobnozrnati kostanj rase v najboljši, to je odločno južni, proti severu popolnoma zavarovani, bolj visoki legi, ker sicer v drugačni legi pozimi kaj rad pozebe, tako da se drevje deloma, ali pa tudi popolnoma posuši. V dokaz temu naj služi naslednji dogodek. Leta 1886. na jesen se je otvorila deželna vinarska in sadjarska šola na Grmu pri Novem mestu na Dolenjskem. Meni, kakor njenimu vodji, je bilo mnogo do tega, da se maron kar najprej mogoče vpelje ter razširi po Dolenjskem. V ta namen se je spomladi leta 1887. pot, vodeča od Gradu Grma do napajališča na Težkem potoku obsadila z drevjem cepljenega kostanja pravega marona. To drevje je bilo poslano iz drevesnice nekdanje deželne vinarske in sadjarske šole na Slapu pri Vipavi. V isti pomladi (leta 1887.) so se s cepiči marona

požlahtnila tudi nektera drevesa drobnozrnatega kostanja, rastočega na brežinici, ki loči šolske travnike ob Težkem potoku od šolskih njiv v ravnini. Spomladi leta 1888. so pa bile mladike v drevored posajenega kakor tudi na stalnem mestu cepljenega marona popolnoma suhe, ker so v zimskem času od leta 1887. na 1888. vse pozeble. Par let po tem dogodku se je posadilo v opuščeni del grmske šole v Cerovcu pri Smolenji vasi gotovo čez sto drevesec drobnozrnatega kostanja iz drevesnice na Grmu. To kostanjevo drevje se je pozneje pocepilo s cepiči marona, a v par letih je bilo suho, ker je pozeblo. Opuščeni del vinograda, kjer je bilo vsajeno kostanjevo drevje, pa leži nizko, že skoraj v ravnini; obrnjen je popolnoma proti solnčnemu zahodu, proti severu je pa odprt.

Grmu sosedno veleposestvo Poganice ima pod Gorjanci pri vasi Gabrije velik vinograd. Tik vinograda je hosta, zaraščena s hrastino in z drobnozrnato kostanjino. Že pred več kakor 40 leti je dal tedanji lastnik Poganic g. Fr. Langer pl. Podgoro požlahtniti več kostanjevih dreves s cepiči marona. In to drevje rase še dandanašnji ter rodi skoraj vsako leto mnogo prav lepega, jako debelozrnatega kostanja, pravega marona. Toda to kostanjevo drevje rase že precej visoko v hribu in v odločno južni, proti severu zavarovani legi.

Iz vsega tega, kar sem tukaj navedel, se torej da sklepati, da kaže le v najboljših, to je najtoplejših višjih, proti severu zavarovanih legah po dolenjskih ter štajerskih vinorodnih krajih cepiti maron na podloge drobnozrnatega kostanja; v nevinorodnih krajih se pa to delo nikakor ne more dobro sponašati.

Še veliko manj se bo pa to delo seveda sponašalo na Gorenjskem ali v ljubljanski okolici, dasi tam drobnozrnati kostanj prav dobro uspeva.

Razen italijanskega marona imamo dandanes v naših krajih še eno čisto novo vrsto prav debelozrnatega kostanja, namreč takozvani japonski maron, ki se mu tudi „mango“ pravi. Bo namreč sedaj kakih 12 let, odkar se je ta nova vrsta kostanja v nemških strokovnih časnikih navajala kakor novost ter se zelo hvalila. Rečeno je bilo o njej, da prav dobro prenaša tudi nevinorodno podnebje, da torej pozimi ne pozebe, da prav obilno rodi in še debelejši kostanj kakor laški maroni, posebno tudi, da je boljšega okusa. Jaz sem na to hvalo takoj naročil nekoliko cepičev in z njimi požlahtnil več drevesec drobnozrnatega kostanja v šolskem vinogradu v Cerovcu pri Smolenji vasi, kjer se je prvotna požlahtnitev s cepiči marona ponesrečila. V nekterih letih so se potem požlahtnila vsa drevesa razen enega s cepiči kostanja „mango“. Požlahtnitev se je prav dobro sponesla; vse se je prijelo. Zima res temu kostanju prav nič ne škoduje, toda njegova rodovitnost je pa kaj nepopoljna. Spomladi nastavi toliko cvetja, da ga je skoraj več kakor listja, na jesen pa ni kaj obirati, le semtertja se vidijo posamezne ježice. V vseh dosedanjih letih je vse drevje skupaj rodilo komaj toliko sadu, da se je dalo določiti, kakšen sad da rodi. In letos je drevo drobnozrnatega kostanja, ki je bilo nalašč za primerjavo necepljeno puščeno, tako polno, da se mu veje šibe, dočim bo na vsem cepljenem mangovem drevju komaj za klobuk kostanja z ježicami vred. Sad tega kostanja je res ravno tako debel kakor sad marona, le nekoliko drugačne oblike je, namreč ni tako ploščat, ampak bolj podolgast, v okusu je pa rajši za spoznanje slabši kakor maron. Japonski maron ali „mango“ torej že lahko prepustimo Japoncem in jih ne zavidamo zanj. Sicer je pa vsekako mogoče, da se ta kostanj

*) Gospod J. Klančič v Podgori pri Gorici, ali pa gospod F. Malik na Slapu pri Vipavi, lahko postrezeta s cepiči marona.

kje drugje, kamor so bili poslani njegovi cepiči z Grma, drugače, to je boljše sponaša, in zato prosimo gospodarje, ki so si cepičev naročili, da o uspehu poročajo „Kmetovalcu“.

Zdaj moram pa še popisati, kako naj bi se gojil maron v takih krajih, v kakršnih še niti drobnozrnatega kostanja nimajo, dasiravno so mu podnebne razmere popolnoma ugodne — in takih krajev je še jako mnogo. Preden pa se tega lotim, naj povem, da se bom pri tem oziral le na dolgoletne svoje izkušnje, ne pa na to, kar sem od drugih slišal ali čital.

Ko se je namreč pričela deželna vinarska in sadjarska šola na Slapu pri Vipavi (leta 1873.), so v vipavski dolini pridelovali kaj malo marona. Še celo drobnozrnatega kostanja so v mnogih krajih pridelovali veliko premalo, ponekod celo nič. In zato smo odločili vsako leto tretjino šolske drevesnice za gojitev visokodebelnatega kostanja marona. In ko se je šola na Slapu opustila (leta 1886.) ter je bila premeščena na Grm na Dolenjsko, pričeli smo tudi v njeni drevesnici, ki je bila veliko večja kakor slapenska, v veliki meri gojiti visokodebelnat maron. Na vsem Dolenjskem namreč, razen navedene malenkosti pri poganiškem vinogradu pod Gorjanci, ni bilo nič marona, pač pa drobnozrnatega kostanja cele hoste. Kako se mora maron v drevesnici gojiti in kakšen uspeh smo stem na Slapu in na Grmu dosegli, to opišem v prihodnji številki „Kmetovalca“.

R. Dolenc.

Za vinogradnike in sadjarje.

Naše vinstvo je v hudih stiskah. Zaradi prevelike produkcije je namreč zavladała obča vinska kriza, ki brezdvomno zapusti trajne in neizbrisne sledove za seboj. Iz sedanjega kritičnega položaja se more naše vinstvo rešiti edinole z izvozom svojih pridelkov v severne kraje, kjer trta ne rodi ali pa se vina le malo prideluje. Novi trg pa si bo moral naš vinski pridelek šele priboriti. Ta boj ne bo legak, ker vlada preveliko tekmovalstvo na mednarodnem vinskem trgu. Zmagali bomo edino tedaj, če bodo naši vinogradniki potom združništva pošiljali vino najboljše kakovosti na trg. Iz tega vzroka bi bilo želeto, da bi se mali in veliki vinogradniki posluževali pri kipeњу mošta samočistih vinskih drož, ki pospešujejo čisto in zanesljivo kipeње mošta ter povzročajo, da se s pomočjo njih pridelano vino hitro čisti in da dobi mnogo boljši vonj in okus.

Prav tako uspešno se morejo rabiti čiste vinske drože tudi za kipeње sadnega mošta.

Samočiste vinske drože se dobivajo pri kmetijsko-kemijskem preskušališču za Kranjsko v Ljubljani. Cevka s samočistimi drožmi stane z navodilom o rabi 25 h, s poštnino in zavojem pa 40 h. Deset cevok skupaj stane s poštnino in zavojem 3 K 50 h. Znesek se more plačati v denarju ali pa v pisemskih znamkah ter se mora plačati naprej, ker se sicer povzame. Ena cevka zadostuje za pokipeње 5 do 10 hektolitrov vinskega ali pa sadnega mošta. Samočiste vinske drože se morajo naročiti vsaj 5 dni pred porabo, oziroma pred mastenjem grozdja, da se morejo pravočasno in po predpisu nastaviti drože, da potem svežeiztisnjen mošt z njimi pokipi.

Ravnateljstvo kmetijsko-kemijskega preskušališča za Kranjsko v Ljubljani.

Poročilo

o poučnem potovanju kmetijske podružnice v Kamniku na Koroško od 7. do 10. julija t. l.

(Dalje).

Tretje jutro smo se zgodaj odpeljali proti Sinči vasi z namenom, da si med potom ogledamo osušeno močvirje med Tinjami in Thorom.

Kakor v Rožni dolini, tako je tudi v Krški polje večidel obsejano z ržjo in ovsom; poleg koruze se semtertja vidi ječmen, redkoma pa pšenica. To razmerje žitnih vrst se pa v Podjurski dolini precej izpremeni, vendar prevladujeta tudi tu rž in oves. Polje je precej kamenito in se obdeluje s posebnim plugom, ki je podoben gorenjskemu „dvojniki“, kakršnega rabijo v kamniškem in kranjskem okraju za razoravanje osredkov na ozkih krajih, dočim Korošec z enakim, ali vsaj močno podobnim plugom orje široke kraje. S takim oranjem se nikakor ne doznajo kake prednosti v obdelovanju polja, pač pa se mora ta način obdelovanja pripisovati zločnosti dela na velikih kmetijah in pa razlogu, da se lemež v obliki sidra, kakršnega rabijo na teh plugih, laže izogiblje kamenju v njivah. Tak lemež izpodreže sicer z enim potom dve brazdi, a na širokih „krajih“ obrača le eno; v suši pa celo samo zemljo razrije, dasi vprežena žival veliko več trpi, kakor v navadnem plugu. Omeniti je še, da Korošec nima navade pobirati kamenje po njivah, marveč ga pusti, kakor se izorje.

Podobnost s kranjskimi razmerami smo opazili tudi v tem, da smo v bližini Tinj našli odcvetelo ajdo, ki jo sejejo v drugi polovici majnika, kakor naši barjani in nekteri Dolenjci. Bila je zelo velika in lepa.

Prišedši v Tinje, je naš vodnik stopil k č. g. proštu vprašat, kako bi bilo mogoče ogledati, kar smo nameravali, in se vrniti s prihodnjim vlakom iz Rikarje vasi proti Sinči vasi. Č. g. prošt je takojšnjo vrnitev odsvetoval in se nam velikodušno ponudil za spremljevalca, za kar smo mu bili zelo hvaležni.

Osušeno močvirje je oddaljeno dobre pol ure od Tinj in meri približno 170 oralov. Okolica je podobna našemu ljubljanskemu polju med dunajsko cesto in savskim prodom in se menja s peščenim poljem in z nizkimi holmci, obraščenimi z mešanim gozdom. Drava je precej oddaljena, vendar vodi glavni odtok močvirske vode vanjo po 2 metra širokem, deloma novem, deloma starem kanalu, ki so ga preko močvirja že pred 100 leti Francozi izkopal. Iz istih časov je tudi stara pot v nasprotni smeri novega kanala. Nova pot pa vodi tik ob njem in se razdeljuje po lesenih mostičih na posamezne dele močvirja.

Osuševalna dela so bila zvršena pred par leti, in odtedaj je menda tudi zemljišče razdeljeno na zasebne parcele, deloma pa se še rabi za občinski pašnik. Lastniki se pritožujejo, da je novi kanal preglobok in se vsled tega zemljišča preveč izsušujejo, pri čemer trpijo setve in travniki. Zato bodo napravili umetne zatvornice, da bo mogoče stalno vodo uravnati. V koliko so te pritožbe utemeljene in kak uspeh se pokaže po dvignjenju vode, se težko da dognati; gotovo pa je slučajna suša največji vzrok začasnih neuspehov.

Letošnje posetve so zares slabo kalile; posebno ajda in proso nista uspela, dasi se vidijo tudi izjeme. Vobče pa sta rž in oves silno lepa, tako da je težko najti primere na bližnjem polju. Je pač vse kmetovanje precej odvisno od srečnih slučajev, in ti so na barju še redkejši, kar je v zgodovini: 14 dni suše ob novi setvi,

in delo je zastoj, ker žito ne vzkali, ali pa se vzkaljeno posuši.

Tinjski g. župan, ki je kot gostilničar bil obveščen o našem potovalnem namenu, je prišel za nami na barje in nam prijazno razkazoval in opisoval uspehe svojih novih travnikov na barju. Ti so bili napravljeni in obsejani pred tremi leti tik glavnega kanala v obsegu kakih 3 ha. Posejana je mešanica raznih trav in detelj in med njimi sta ob takratni suši francoska pahovka in švedska detelja najbolj uspevali. Vobče pa je bilo letošnje stanje posetje redko in g. lastnik je zatrjeval, da pričakuje za dobro tretjino pičlejše košnje od lanskega leta, dresi bi množina kakor kakovost prve košnje dosegla letošnjo letino srednjih travnikov.

Na manj mokrih delih močvirja stojijo močne lesene ograje in za njimi so se pasle velike črede govedi labodskega plemena. Vsled suše je bila itak slaba paša zelo ožgana, zato je pa tudi goved, ki je sicer močna in lepo zrasla, pri slabi reji in lačna deloma počivala na paši. — Tu se je videla očitna razlika dobrote nižavskih in planinskih pašnikov. Dočim je bila na planini ob mrzlem vremenu živina vesela in gladka, je na ravnem od vročine in muh, brez ozira na dobroto paše, vsa zdelana.

Tinjsko barje daje tudi šoto, ki pa je slabše kakovosti od ljubljanske, ker obstoji iz mehkih, slabo gorljivih tvarin. Šotne obrti tam nimajo, marveč si jo vsak sam za svojo potrebo nabavlja.

Vračajoč se ob najhujši vročini v Tinje smo opazovali košnjo žita, ki je na Koroškem navadna. Z navadno koso, ki ima ob spodnjem koncu kosišča, od kose do palčnika (roča) v loku pritrjeno šibo ali žico, nakosi en kosce pri nekoliko nagnjenem žitu za 4—6 vezalk snopja. Pri navpično stoječem žitu napne med kosišče in palico platno, kar daje ob seči vetra, da se na pravo stran nagne; pri močno poleglem ali zmedenem žitu je pa tudi košnja težavna in kesna. Večji posestniki si že nekaj let za to delo naročajo Slovake, ki so cenejši od domačih koscev in vezalk.

(Konec prihodnjič).

Če živina rada liže.

Lizanje, ta sitna lastnost hlevske živine, ki liže vsak trd predmet, ki ga lahko doseže, in pri tem hujša, so ljudje dolgo časa imeli za slabo navado živine. Pozneje so mislili, da je tega krivo pomanjkanje apnenih soli v krmi, in so zato svetovali, naj se daje bolnemu živinčetu kostna moka. Ali kmalu se je pokazalo, da s tem sredstvom ni pomagano. Novejše preiskave pa so pokazale, da je lizanje nalezljiva bolezen, ki jo dobijo ona živinčeta, ki so se zastrupila s krmo z močvirnih travnikov. Tudi se zdi, da pri tem precej odločuje kakovost in redilna vrednost krme z močvirnih travnikov; pokazalo se je namreč, da živina po krmi z zboljšanih močvirnih travnikov še rajša liže kakor z navadnih močvirnih travnikov. Da povzroča to bolezen kaka glivica ali majhna živalca, ki živino zastrupi, se najbolj kaže na tem, da živina po krmi z močvirnih travnikov, ki so jo skisali in dali prevreti, ne liže. Pri tem kisanju pogine tista škodljiva stvarca.

Neškodljiva je taka krma, če smo jo pokosili zgodaj in preden je trava cvetela; če jo kosimo pozneje bo živina lizala. Manj nevarna je krma s takih travnikov, če smo jih pognojili s čilskim solitrómom, A tudi po njej lahko živina liže. Popolnoma brez skrbi pa lahko krmimo sensko deteljo, ki je rasla na močvirnih leh.

Zanimivo je tudi, da ližejo po taki krmi le goveda, ne pa tudi konji; zato si pri velikih kmetijah lahko tako uredijo, da kosijo seno zgodaj pred cvetjem. To seno nima škodljivcev na sebi, zato ga krmimo govedom, krmo druge in tretje košnje pa konjem. Nobenih neprilik nimamo, če na takih tleh gojimo deteljno seno, ali pa če tako krmo skisamo (naredimo iz nje silažo).

Naznanjam to štajerskim kmetovalcem, ker je v naši deželi mnogo krajev, kjer živina rada liže in dobi potem slabe kosti. Želeti bi bilo, da bi se tudi pri nas gledalo za vzrok te bolezni in da bi se uspehi tega raziskovanja približali. Ker sam živim v kraju, kjer je ta bolezen zelo razširjena, sem iz drugega časopisa posnel te vrstice, da si bodo kmetje vedeli pomagati. Če sem to dosegel, potem je namen teh vrstic izpolnjen. Pridržujem pa si, da bom pozneje še enkrat natančno govoril o tem.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 281. Kdaj je pravi čas gosem perje skubsti in kako se to vrši? (M. K. v R.)

Odgovor: Predvsem ni nikdar gosi prej skubsti, dokler niso dorasle, t. j. dokler se peruti nad repom ne križata. Skubljenje naj se vrši, kadar je perje zrelo in prične samo izpadati, t. j. ko se žival prične sama goliti. Dorasle gosjake v nekaterih krajih vsaka dva meseca skubejo. Plemenskih živali ni skubsti od novembra do poletnega goljenja, še bolje je jih sploh ne skubsti. Umni perutnarji priporočajo skubljenje le ob goljenju, ki se vsake 3—4 dni ponovi in se poruje samo zrelo perje.

Vprašanje 282. Ali more kaka oseba dobiti pravico za zvrševanje samostojne obrti, preden je 24 let stara, koliko časa mora delati za pomočnika, in ali zadostuje učno spričevalo? (I. K. v P.)

Odgovor: Za samostojno obratovanje kake obrti se praviloma zahteva, da je podjetnik upravičen sam oskrbovati svojo imovino. Kdor hoče postati samostojen rokodelc, ne zadostuje samo učno spričalo, temveč mora za pomagača delati vsaj tri leta. Deželna vlada more izjemno spregledati predložitev tozadevnih spričal. Berite §§ 14. do 14.f novega obrtnega reda.

Vprašanje 283. Sosed dozidava svoji hiši prizidek, ki zapre vso luč, ki prihaja v moj hlev, sčimer se mi bo delala velika škoda, zato vprašam, če se morem upreti temu povelju? (A. S. v V.)

Odgovor: Če pri stavbnem ogledu ni bilo drugega tehtnega ugovora proti novi stavbi, potem nimate sredstva, da bi se stavbi uprli, kajti zapiranje svetlobe ne gre preprečiti, izvzemši, če imate vknjiženo pravico, da sosed ne sme zaradi svetlobe kakega sosednega prostora zazidati.

Vprašanje 284. Ali je bukov žir dobro krmilo za prasiče in za druge živali? (I. L. v S.)

Odgovor: Žir ima v sebi neki strup, ki je kopitarjem škodljiv, zato ga nikdar ni pokladati konjem. Žir je pa zelo redilen in ima v sebi veliko tolišče v obliki olja ter najbolj prija odraslim prasičem in tudi govedi, ki se pita. Prasiči ga lahko sirovega uživajo, vendar ga je bolje dajati kuhanega in zmečkanega, toda nikdar v prevelikih množinah.

Vprašanje 285. Imam kolosek, ki ga je grmovje prerasló, da sem ga prekopal in lani s prosom posejal, letos pa s peso zasadil. Svet je rodoviten. Sedaj menim ta svet s kostanjem posaditi, zato vprašam, kako globoko naj kostanjev plod sadim, in kako daleč narazen? (F. P. v L.)

Odgovor: Sadite kostanj dvakrat do trikrat tako globoko kakor je plod debel in vsadite na štirjaški meter 4—6

plodov. Taka saditev je seveda veliko pregosta, a računajte stem, da mnogo semena ne bo kalilo in da imate poznejša leta priliko uspele rastline poljubno razredčiti.

Vprašanje 286. Kako globoko je saditi plod, oziroma koščice breskev, orehov in žlahtnih lešnikov? (F. P. v L.)

Odgovor: Pri vsaki setvi, oziroma saditvi, se držite načela, da naj seme, zrnje, plod ali karsibodi, pride dvakrat do trikrat tako globoko v zemljo, kakor je vsejana ali sajena reč debela.

Vprašanje 287. Na mojem travniku se je zaplodil gladež, ki ga pri nas imenujemo tudi bodež. Ali se ta rastlina razploja s semenom ali s koreninami, ali se more smatrati za travniški plevel in kako se zatre? (F. P. v L.)

Odgovor: Gladež se razploja s semenom, a še hitreje s koreninami; njegove korenine so silno žilavega življenja, odrezan in razcepljen kos korenine more pognati novo rastlino. Bil je čas, ko se je gladež priporočal za krmsko rastlino, a živina nič kaj ne mara zanj, in dasi za krmo ni škodljiv, ga je vendar smatrati za plevel na travniku, ker jemlje prostor drugim boljšim rastlinam. Gladež na travniku se zatira s porezovanjem, preden odcvete, da se ne more s semenom širiti, in s korenitim izrezovanjem korenin. Uspeh je zaradi omenjene žilavosti korenin seveda zelo počasen.

Vprašanje 288. Ali se more prepovedati splošna paša vprek po vseh travnikih sedaj jeseni, ko se otava spravi? Mnogo nas je, ki travnike skrbno obdelujemo in gnojimo, zato je na naših travnikih kaj paše, živina se le na njih drži in dela s hojo precej škode, zlasti kjer so tla mehka in jeseni mokra. (A. Š. v V.)

Odgovor: Če je splošna paša jeseni vprek po vseh travnikih zastarana, torej služnostna pravica, potem ne morete take paše prepovedati. Tako pravico priposestuje vsakdo, ki more skazati, da so on in njegovi predniki neovirano 30 let pasli. Služnostna pravica do skupne paše se da odstraniti potom odkupa, in sicer s pomočjo političnih oblasti. V to svrhu se morate obrniti do c. kr. deželne vlade s tozadevno prošnjo, in vlada potem navadno poveri okrajno glavarstvo z izvršbo.

Vprašanje 289. Več let sem imel v najemu grajske njive, in te dni mi je graščak sporočil, da jih ne da več v najem. Jaz imam vsled tega škodo, ker se nisem mogel brigati, da bi bil kje drugje dobil druge njive v najem, in zato vprašam, če imam pravico terjati povračilo te škode, ker se najemščina ni poprej odpovedala?

Odgovor: Po § 1116. o. dr. zak. je najemščina, ktere doba ni določena ali se je samaodsebe molče podaljševala, pri nepremakljivih rečeh 6 mesecev poprej napovedati. Če Vam je graščak najemščino njiv odpovedal, imate pravico njive od dneva napovdi še 6 mesecev rabiti, morate za ta čas plačevati najemnino, a nimate pravice terjati od graščaka povračila za kako škodo, ker ga to nič ne briga, če niste Vi kje drugje drugih njiv pravočasno v najem vzeli.

Vprašanje 290. Imam večjo množino kovaške žlindre, zato vprašam, če ima kovaška žlindra v sebi kaj gnojilne moči, oziroma če je porabna za gnoj, če jo prav zelo zdrobim? (J. N. na V.)

Odgovor: Kovaška žlindra utegne imeti v sebi kake sledove fosforove kisline, ki je redilna snov za rastline, a za gnojenje vendar ni porabna, ker bi se morala silno fino zmlati in bi to delo bilo predrago v razmerju k neznatnemu učinku. Sploh je pa vprašanje, če je v žlindri kaj fosforove kisline, ker je to odvisno od kakovosti železa, ki ga kovač obdeluje.

Vprašanje 291. Pri nas so delali okrajno cesto in jaz sem pri ogledu odstopil nekaj sveta, kjer rase sadno drevje, proti plačilu, a ko so cesto delali, so vzeli še več sveta,

zaraščenega s sadnim drevjem, kakor je bilo dogovorjeno in se nič niso menili za moje ugovore. Vprašal sem načelnika cestnega odbora, čigavo je sedaj prigrajeno drevje, in on mi je odgovoril, da je cestno. Ali imam pravico do povračila škode, ki se mi je naredila stem, da so mi vzeli svet za okrajno cesto in čigavo je sadno drevje? (J. B. v D.)

Odgovor: Vi ste zavezani odstopiti svoj svet za gradnjo okrajne ceste, a ne zastonj temveč proti plačilu. Če so pri gradnji ceste vzeli potem več sveta, kakor je bilo dogovorjeno, imate pravico zahtevati plačilo tudi za ta svet. Kar je k cesti prigrajenega, to je cestno in morajo od Vas kupiti. Če cestni odbor noče izlepa plačati vzetega sveta, pa ga kar preprosto tožite za plačilo.

Vprašanje 292. Moja mati ima uslužbenca za raznašanje kruha, in zato vprašam, če more orožnik zabraniti raznašati kruh po domačem kraju? (F. M. v Z.)

Odgovor: Če ima Vaša mati pravico do pekarstva kruha kot rokodelske obrti, potem ji nihče ne sme braniti kruha raznašati, kajti zadnji odstavek § 57. novega obrtnega rede slove: „Glede prodajanja blaga svojega izdelka ni nobene omejitve.“ § 41. tega reda pa slove: „Obrtniki smejo tudi zunaj občine svojega stajališča izdelke svoje obrti kakorkoli pri obrtnikih, ki smejo na prodaj imeti take izdelke, v komisijo dajati, naročnikom pošiljati in povsod opravljati naročena dela.“

Vprašanje 293. Oseba, ki ima vinotoč čez ulico, je dala dvema osebama, ki sta prišli kruh plačeti, 1 l vina zastonj, kar je opazil mimogredoč orožnik in je naznanil okrajnemu glavarstvu. Ali more okrajno glavarstvo kaznovati podarjenje vina, ne da poizve po pričah, kako zadeva pravzaprav stoji? (F. M. v Z.)

Odgovor: Dotičnika sta bila zasebna gosta osebe, ki ima obrt točenja vina čez ulico, in tej osebi nihče ne more braniti, svojim zasebnim gostom zastonj postreči z vinom. Morda je pa zadeva drugačna kakor ste jo Vi popisali, ker bi drugače pač ne vedeli, zakaj se je orožnik vmeševal in naredil ovadbo na okrajno glavarstvo!?

Vprašanje 294. Kako naj gnojim mlademu sadnemu drevju sedaj jeseni z umetnimi gnojili in koliko in katerih umetnih gnojil naj vzamem? (I. P. v L.)

Odgovor: Mlademu sadnemu drevju se gnoji jeseni s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo ter se vzame na m^2 60—80 dg Tomasove žlindre in 20—30 dg kalijeve soli. Ti gnojili se jeseni potreseta okoli drevesa, malo proč od debela in malo čez krog, kamor bije kap drevesne krone. Tudi se v tem okrožju lahko ruša izreže ter se v jarek, 50 cm širok in 30 cm globok, potresejo gnojila, se zasujejo s prstjo in zopet pokrijejo z rušo. Spomladi je pa vsekako gnojiti na enak način tudi z žveplovokislim amonijem, ki ga je vzeti na m^2 10—20 dg.

Vprašanje 295. Njivo mislim spomladi izpremeniti v travnik ter jo pognojiti z umetnimi gnojili. Kdaj naj njivo preorjem in gnojim z umetnimi gnojili? (I. P. v L.)

Odgovor: Vsekako njivo jeseni spržite ter jo pognojite s 400—600 kg Tomasove žlindre in s 150—200 kg kalijeve soli na ha. Spomladi pa njivo zopet pravilno obdelajte, jo obsejte in jo obenem pognojite s 100—150 kg žveplovokislega amonija.

Vprašanje 296. Ali bi se smele hruške in slive skupaj namočiti in potem v žganje pokuhati? (J. O. na V.)

Odgovor: Ni ovire hruške in slive za kuhanje žganja skupaj namočiti, ker bo mešanica ravno tako pokipela, kakor vsaka drozga zase. Seveda boste potem dobili posebno žganje, ki ne bo hruševce, pa tudi ne slivovka, in je torej iz kupčijskega stališča vprašanje, če se tako ravnanje priporoča.

Če pa hočete imeti žganje samo za dom, potem je seveda vseeno.

Vprašanje 297. Imam veliko semena od solnčnic, pa ne vem, kako bi ga v prid spravil, zato prosim nasveta? (M. V. v S.)

Odgovor: Solnčnično seme je zelo redilno krmilo, ki ima v sebi 14 % beljakovin in 32 % tolščobe in se more zdrobljeno vsakovrstni živini pokladati. Posebno je solnčnično seme priporočeno v množinah po $\frac{1}{2}$ do 1 kg na dan za molzne krave, ker dela mleko tolsto in ne kvari sirovega masla. Tudi je dobro za pitanje volov in ne daje mesu okusa po loju. Seme solnčnic prija tudi konjem in prasičem, vendar pri zadnjih ne dela trdega mesa in špeha. Če pa imate v bližini kako oljarno, ki kupuje seme za izdelovanje olja, ga pa rajši prodajte in vzemite nazaj tropine, ki so istotako dobro krmilo, in sicer gori popisanih lastnosti.

Vprašanje 298. Kako in s čim je čistiti sod od olja, da bo poraben za mošt? (O. H. v R.)

Odgovor: Če se sod od olja z vodo napolni in voda večkrat semtertja prepluskava, olje pač pride na vrh in se da iz sode spraviti, vendar se sod na ta način ne bo dal korenito očistiti, ker je olje v les zašlo. Storite najprej tako in pustite sod par dni z vodo napoljen ter ga med časom večkrat prevaljajte. Tako osnažen sod pa potem napolnite z lugom ali z raztopino sode, vsled česar se olje spremeni v milo, ki je v vodi raztopno. Z vročo vodo se potem sod osnaži narejenega mila in potem toliko časa z vodo izpira, da je popolnoma čist. Vroči vodi je dobro dodati kuhinjske soli, da je milo lažje raztopno. Tako korenito očiščen sod je potem dober za mošt.

Vprašanje 299. Imam orožni list za puško, da pobijam škodljive ptice, kakr n. pr. vrane, šoje itd., toda najemnik lova in orožniki mi to branijo, čes da smem puško le nositi, a ne z njo streljati. Ali imajo prav? (L. B. v S.)

Odgovor: Naš lovski red sloni na ces. patentu z dne 7. marca 1849., drž. zak. št. 154. Ministrstvo za notranje zadeve je pa z okrožnico z dne 15. dec. 1852., št. 5681. deželne predsednike pozvalo, naj še obstoječe zakonske naredbe, ki niso v protislovju z gorenjim ces. patentom, vnovič razglase, da se spolnjujejo. Taka naredba, ki s tem cesarskim patentom ni bila razveljavljena, je § 18. lovskega patenta z dne 28. februarja l. 1786., ki slove: Nihče se pod kaznijo ne sme pustiti zalotiti v tujem lovišču s puško ali z lovskim psom, razen na cesti ali stezi. — Iz tega sledi, da ne smete streljati v tujem lovišču škodljivih živali, četudi ne spadajo med lovsko divjačino, vzlic temu, da imate orožni list, če nimate od najemnika lova lovske karte. Pravzaprav še puške ne smete nositi drugje, kakor po cestah in stezah. — To so stare policijske naredbe, ki so, žal, še veljavne, a upajmo, da bodo kmalu odpravljene.

Vprašanje 300. Moj sosed ima v hribu kolosek ter ima služnostno pravico čez moj travnik spravljati iz njega kole in sploh les. To pa nalašč dela v času, ko je najbolj mokro in je največ trave, da naredi veliko škodo. Ali ga morem prisiliti do povračila škode? (J. B. v S.)

Odgovor: Če je dotični kolosek gozd, potem ni spravljanje lesa iz gozda služnostna pravica, temveč posledica pravice, ki jo daje § 24. gozdnega zakona iz leta 1852. Glasom tega § se mora les spravljati, če ni drugega pota, po tujem svetu na najmanj škodljiv način in je storjeno škodo popolnoma povrniti. O odškodnini razsojati je zavezano okrajno glavarstvo.

Vprašanje 301. Pri krčmarju kupi posestnik za domačo rabo vedro vina po nizki ceni. Ali sme krčmar primešati vinu sadnega mošta, če to odjemalcu pove? (P. K. v D.)

Odgovor: Prepovedano je po novem vinskem zakonu prodajati vino, ki je pomešano s sadjcem kot pristno vino;

če pa prodajalec vina z vednostjo kupca primeša sadjevca, pa to ni nič protizakonitega, saj kupec ve, da ni dobil pristnega vina, temveč mešanico, ki je zdrava in ki ni proti določilom zakona glede prometa z živili.

Kmetijske novice.

Sprejem učencev v kmetijsko šolo na Grmu.

Novo šolsko leto se prične na Grmu dne 3. novembra t. l. Prosilci za sprejem v šolo in za deželne štipendije naj se zglase do 30. t. m. in naj vložijo svoje prošnje pri vodstvu kmetijske šole na Grmu. Več o oddaji štipendij in o sprejemu učencev se izve iz dotičnega „Razpisa“ med inserati.

Družbene vesti.

* Semena ozimne semenske rži „triumfovke“

ima družba od svojega pridelka majhno množino in jo oddaja po 25 K 100 kg z vrečo vred. Ta rež se mora zelo redko sejati, ker se močno razrase.

* Prosimo takoj naročil na Tomasovo žlindro!

Družba ima sicer Tomasovo žlindro vedno v zalogi, a ta zaloga v družbenem skladišču ima seveda višjo ceno, ker družba mora plačevati nakladanje in razkladanje ter vožnjo iz kolodvora v skladišče in nazaj, zato daje naročnikom na cele vagonne znaten popust, kajti ti dobijo blago naravnost iz tvornice brez prekladanja. Sredi meseca oktobra pa pride v Trst cel parnik Tomasove žlindre, in če se vzame popog naravnost iz parnika v celih vagonih, ne da bi se poprej spravila v Trst v skladišče, potem pa tvornica Tomasovo žlindro še ceneje zaračuna, zato moremo tistim naročnikom na cele vagonne Tomasove žlindre, ki nam naročila sporoče do 15. oktobra, dati izreden popust. Da se torej prihrani delo in denar, prosimo torej skupnih naročil na cele vagonne po 100 ali 150 vreč kar najprej mogoče, najkasneje pa do 15. oktobra t. l.

* Umetna gnojila ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro po K 8— 19 odstotno, za 100 kg. Te cene veljajo za nadrobno oddajo v družbenem skladišču. Pri naročitvah v celih vagonih se odračunajo skladišni stroški in se torej dovoli znaten popust. V zalogi ima družba le 19odstotno Tomasovo žlindro.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po 8 K 100 kg z vrečo vred. Pri naročitvah v celih vagonih znaten popust. Svarimo pred nakupom superfosfata, ki je zaznamovan kot 12—14 odstoten, če ni primerno cenejši, kajti tak superfosfat je resnično le 12-odstoten in sme v razmerju z goreno ceno le 6'86 K veljati.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 80 h 100 kg.

Kalijevo sol po 12 K 60 h 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—13 % kalija ter stane 5 K 80 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 80 h.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Čilski soliter po 35 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 31 K 100 kg.

* Močna krmila, in sicer lanene in sezamove tropine, ima družba v zalogi ter jih oddaja prve

po 19 K in druge po 17 K 50 h. Tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljatve na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Poročilo o delovanju glavnega odbora v l. 1908.

(Konec.)

Konjerejo je pospeševal samostojni konjerejski odsek ki je skoraj popolnoma neodvisen od družbe. Predsednik konjerejskega odseka je družbeni predsednik gospod graščak in komercialni svetnik Povše. Delovanje konjerejskega odseka je urejeno s posebnimi pravili ter se vse delovanje glede pospeševanja konjereje vrši v sporazumu s c. kr. žrebčarsko postajo. Tajniška opravila odsekova opravlja g. živinozdravniški nadzornik A. Pavlin.

O delovanju samostojnega konjerejskega odseka je nakratko naslednje poročati:

Konjerejski odsek je imel leta 1908. 140 udov. V štirih odborovih sejah se je posvetovalo o vseh važnih zadevah, tičečih se konjereje. Odsek je skrbel po zastopnikih, da so se za Kranjsko nakupili in vdělili le najboljši žrebci. Skupno je bilo vděljenih 77 žrebcev, ki so žaskočili 3122 kobil. V letu 1908. se je pridobilo 1588 žrebet.

Kot nesposobnih za nadaljno plemenitev je bilo izločenih 7 žrebcev.

Konjska premovanja so se vršila v devetih krajih. Pripeljali so 349 kobil, ki jim je bilo razdeljenih 130 daril v znesku 5330 K. Razdelilo se je tudi 93 srebrnih državnih svetinj in ena diploma.

Za dobro podkovstvo je konjerejski odsek razdelil 8 daril po 10 K.

Na prizadevanje konjerejskega odseka je domobrantsko ministrstvo nakupilo na Dolenjskem 11 vročekrvnih kobil po 800 K. in jih je prodajalcem zopet nazaj v oskrbo izročilo. Poleg teh je to ministrstvo oddalo konjerejem brezplačno še 18 vročekrvnih plemenskih kobil.

Konjerejski odsek je nakupil 11 vročekrvnih kobil iz državne kobilarne v Radavcu in pa 26 mrzlokrvnih, čistih pingavskih kobil in jih je oddal konjerejem za polovično ceno. Nakupni stroški za teh 37 kobil so znašali K 30.910.—. V pokritje teh in nadaljnjih stroškov za nakup kobil prispeva kmetijsko ministrstvo letnih 3000 K, druge stroške pa pokrije konjerejski odsek iz najetege posojila in iz skupička.

Konjerejski odsek je posredoval, da je kmetijsko ministrstvo zaradi draginje sena oskrbovalcem žrebcev podporo 200 K zvišalo na 250 K. Odsek je ustanovil tri konjerejske zadruge: eno v Lescah, eno za ljubljansko okolico na Igu, in eno v Št. Jerneju na Dolenjskem. Vse te zadruge dobro delujejo ter so si nabavile skupne pašnike za kobile in žrebeta. K ustarnovnim stroškom je prispeval konjerejski odsek za vsako zadruzo po 100 K, kmetijsko ministrstvo na priporočilo odsekovo po 200 K.

Glede denarnega prometa je omeniti, da so znašali dohodki 33443 K 75 h, stroški pa 25.948 K 85 h, tako da je ostalo koncem leta preostanka 7494 K 90 h. Za leto 1909. se je napravil proračun za 12.494 K 90 h dohodkov in 10.530 K 86 h stroškov.

Pri obnem zboru, ki je bil dne 5. aprila 1909, se je sklenilo razdeliti daril v znesku 200 K hlapcem za dobro oskrbovanje konj, kakor tudi poskrbeti, da se v Št. Jerneju nastavi živinozdravnik.

Pospeševanje **čebelarstva** je glavni odbor prepustil »Slovenskemu čebelarstvu«, ki jako marljivo deluje. To društvo marljivo prireja čebelarске shode po vsej deželi, izdaja

poseben čebelarски strokoven list ter šteje danes že veliko nad tisoč udov. Glavni odbor je društvu za leto 1908. izposloval 1000 K državne podpore.

Za pospeševanje **ribarstva** na Kranjskem skrbi okrajni ribarski odbor v Ljubljani, ki mu je družba za leto 1908. izposlovala 1000 K državne podpore.

Največjo važnost je glavni odbor pokladal na **kmetijski pouk**, ker smatra strokovno naobrazbo naših kmetovalcev za temelj vsemu kmetijskemu napredku. Razen pouka v **družbeni podkovski šoli** in **gospodinjski šoli**, ki jih ima glavni odbor v svoji oskrbi, se je za kmetijski pouk skrbelo ustnim potom in s pomočjo tiska. — Z družbenim glasilom „Kmetovalcem“ je glavni odbor redno deloval za razširjanje kmetijske znanosti ter je poleg tega izdal več posebnih kmetijskih strokovnih knjig in spisov, kakor mi je bila čast že poprej poročati.

Leta 1908. je glavni odbor priredil na Vrhniki sedmi mlekarski tečaj.

K kmetijskemu pouku je tudi prištevati **kmetijska poučna potovanja**, ki jih glavni odbor od časa do časa prireja za kranjske kmetovalce, ki se v raznih deželah z razvitim kmetijstvom dejansko morejo prepričati, kaj zmore strokovno naobrazen kmet. Takim daljšim poučnim potovanjem, ki so se prejšnja leta priredila v Švico, na severno in južno Tirolsko ter v gorenjo Italijo, na Gorenje Štajersko itd., se je pridružilo l. 1908. kmetijsko poučno potovanje na Češko, ki je trajalo 10 dni, t. j. od 2—12. avgusta 1908. Tega poučnega potovanja se je pod spretnim vodstvom gosp. c. kr. vinarskega nadzornika B. Skalickega udeležilo 65 izletnikov in bi bilo število še večje, da ni bil glavni odbor prisiljen večje število udeležencev z ozirom na tehniške težkoče odkloniti. O vrlo uspelem potovanju izda glavni odbor poseben spis.

Razen tega, kar sem doslej navedel o družbenem delovanju, moram še omeniti natančno **statistiko o letini**. Družba je nadalje na poziv c. kr. kmetijskega ministrstva, in c. kr. deželne vlade in deželnega odbora izrekla svoje mnenje o mnogih vprašanjih, zadevajočih kmetijstvo. Iz svojega nagiba pa je omenjenim visokim uradom podala važnih nasvetov glede deželne kulture ter se je v več slučajih obrnila s predlogi na državni zbor, oziroma na dotična ministrstva.

* * *

Iz tu podanega letnega poročila je posneti vsestransko delovanje glavnega odbora v prid kranjskemu kmetijstvu, in glavni odbor lahko s mirno vestjo trdi, da je vse storil, kar je bilo mogoče v razmerju s pičlimi gmotnimi in fizičnimi silami. V ne posebno povoljnih razmerah naše družbe se mora pridobitev 7000 udov, rešitev 32049 poslovnih števil v pisarni, promet 800 vagonov gospodarskih potrebščin, **denarni obrat, ki je letos dosegel blizu pet milijonov kron**, in poleg tega še popisani intenzivni kmetijski pouk ter obširno literarno delovanje na kmetijskem polju smatrati za prav veliko delo.

V imenu glavnega odbora mi je čast predlagati:

1. Častiti občni zbor vzemi to poročilo na znanje, in
2. izreci zahvalo visoki c. kr. vladi, slavnemu deželnemu odboru in slavni kranjski hranilnici, ki so družbo pri njenem delovanju veledušno podpirali.

Listnica uredništva.

I. Z. v P. Če ste dobili opomin za plačilo brezobrestnega potresnega posojila, je to znamenje, da ni bilo odpuščeno. Poskusite s prošnjo.

I. L. v S. Mi načelno nobene tvornice za kmetijske stroje posebej ne priporočamo in tudi ne prevzamemo nobene odgovornosti za tiste tvornice, ki v našem listu objavljajo inserate. — Želatino za čiščenje vina dobite v vsaki boljši trgovini v Ljubljani, če ne drugje, pa gotovo pri I. Kancu, drogistu v Ljubljani, Židovska ulica.

D. N. D. v B. Če ste svet kupili na mero in sedaj hoče prodajalec imeti sadno drevje posebej plačano, je razsodba prepira odvisna edinole od kupnega dogovora. V slučaju tožbe bo sodnik razsodil po zaslišanju obeh strank in prič po svojem prepričanju.